

Elisabeth FASTER

Met het zout van tranen

Roman

NARRATIO

Elisabeth Fester

**MET HET ZOUT
VAN TRANEN**

theologische uitgeverij NARRATIO

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
NUGI 300
trefwoord: romans, oorspronkelijk

ISBN 90 5263 089 5

©1992 uitgeverij NARRATIO,

Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem tel. 01830-28188

Niets uit deze uitgave mag verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook,
zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

omslagillustratie: Rob van Raalten, Oost Souburg

drukwerk: Haveka, Alblasserdam

afwerking: Boekbinderij van Strien, Dordrecht

distributie in België: Liprobo, R. DessainIn 16, 2800 Mechelen

1

Met het inslapen had Lia altijd moeite. Gedachten, die in het daglicht schenen te vervagen, groeiden in de nacht uit tot monsters, die in haar geest bleven roeren om de ene zorg op de andere te stapelen.

De slaapvermorzelaars!

Wakker lag ze, steeds helderder haar zintuigen; vooral haar gehoor werd waanzinnig scherp.

Gespannen moest ze blijven luisteren tot uit het verre geroezemoes van de binnenstad zich bekende geluiden losmaakten, die van kilometers ver haar richting kozen. Eerst ijl nog, dan een aarzelend aanzwellen en pas na minuten werden het de geluiden van de auto waar ze al uren op wachtte.

Er was even een ontspanning tot het zachte dichtslaan van het portier in haar oren dreunde en sluipende voetstappen dichterbij kwamen, steeds dichterbij.

Nu waren ze bij de voordeur, de sleutel draaide in het slot, door het gangetje kwamen ze, de kruk van de slaapkamerdeur bewoog. Een haast onhoorbare piep... Het hart bonsde in haar keel...

Natuurlijk was het Brent, maar steeds daverde die onverklaarbare paniek door haar heen.

Dat kon ze maar niet afleren.

Was het Brent wel?!

“Brent ben jij het?”

Een domme vraag, waar Brent zich nog steeds aan ergerde, maar ze voelde zich altijd weer zo opgelucht als hij thuis was, dat ze haar angst en boosheid vergat en dicht tegen hem aankroop. Geen verwijten, niet praten, dat zou geen enkele zin hebben; alles moest in godsnaam voorlopig maar zo blijven.

Eens zal alles veranderen. Dat hoopte ze nog steeds en ze moest weten dat het dom was, want zo liet ze Brent in de waan dat ze het normaal vond om een man te hebben, die steeds vaker op stap ging en dronken of op z'n minst aangeschoten op de gekste tijden thuis kon komen, gewoon deed wat in zijn hoofd op kwam en haar met de zorgen liet

zitten. Ze moest kwaad zijn, kwaad omdat hij zijn geld voor een groot deel alleen voor zichzelf uitgaf, kwaad omdat hij zich weinig gelegen liet liggen aan het gezin, waar zij de eindjes aan elkaar moest zien te knopen, kwaad, omdat ze zich gebruikt voelde en omdat hij al haar zorg en liefde niet zag, omdat hij nog steeds zijn eigen zin deed en zich door iedereen achter uitgezet en miskend voelde. En niet in de laatste plaats door haar, Lisa. Waarom richtte hij zijn onbehagen voornamelijk op haar? Omdat ze, ondanks alles, van hem hield?

“Je werkt me op m’n zenuwen, Lisa, ik voel me niet vrij.” Als ze onverwacht binnenkwam als hij een biertje dronk in hun eigen huis, kon hij wrevelig opkijken, geschrokken leek het wel, als een betrapte kind. Waarom?

‘Ik ben toch je vrouw.’

Was het dan toch allemaal haar eigen schuld?

Natuurlijk was ze verkeerd begonnen. Ze had meteen eisen moeten stellen en grenzen moeten trekken, zoals tegenwoordig alle vrouwen behoorden te doen, niet altijd toegeven, niet alles alleen opkroppen, dat was uit de tijd. Je hoorde dat overal om je heen, maar hoe moest zij daar nu nog mee beginnen?

“Ja, dan had je maar met iemand van gelijk niveau moeten trouwen, maar je moest en zou hém,” Adriaan, haar oudere broer had indertijd als de man in huis gewaarschuwd en Andrea haar schoonzuster was het volkomen met hem eens: “Je had het kunnen weten, Lisa, wij zagen het aankomen.”

Met Brent kon je niet praten. Dat was meteen al niet gelukt. Hij luisterde gewoon niet.

“Maar ik kan toch praten!”

Ze voelde zich soms een vogel in een kooi, die met zijn vleugels tegen de tralies slaat en er niet uit durft.

Moest ze dan echt over een scheiding denken, zoals Adriaan vanzelfsprekend zag gebeuren.

Dat kon ze er echt niet meer bij hebben!!

“Je moet er alleen nog naar toegroeien”

Wat een onzin!

Ze had het resoluut van zich afgeschoven, maar er was die dreiging, dat onherroepelijke van iets, wat ze niet wilde.

Gedachten tuimelden door elkaar, maar bleven steken bij dat ene krampachtige gevoel: "Ik wil van Brent blijven houden, ik houd van mij gezin. Van Evelientje, van Anneke, van Loesje en Sander en ik wil hen een goede jeugd geven, zoals ik denk dat een goede jeugd eruit moet zien. Een jeugd met een moeder en een vader, En ik wil ook dat Brant een gelukkig mens wordt en dat wij met z'n zessen op de goede weg zijn, zonder gehinderd te worden door wat eens was. Dat moet lukken als ik het toch echt, heel echt wil... Zoals nu moet ik het nog even volhouden, ik weet niet hoe het verder moet, maar eens..."

Ze probeerde te bidden, zoals ze dat, lang geleden, geleerd had, maar de goede woorden leken weg te vluchten voor een loodzwaar gevoel: "Waarom faal ik toch in alles? Waarom loopt alles zo tegen?"

"Brent ben jij het?"

Hij schrok van haar en zij van hem.

Vroeger was ze wel op kamer bij de kinderen gaan liggen; het intense wachten in het grote bed, de angst van die voetstappen die op haar afkwamen, was te groot en bij de slapende kinderen had ze zich veiliger gevoeld. Brent had zich daar erf kwaad om gemaakt: "Je stelt je aan!" Nu durfde ze dat niet meer; er was dan meteen zo'n nare stemming en Lisa was bang voor ruzie. Ze liet haar angst zo min mogelijk merken.

Als hij naast haar neerplofte en de dekens over zich heen trok voelde ze zich bijna gelukkig en er was die vreemde veiligheid, die eigenlijk niet veilig was:

"Brent is tenminste bij me en ik hoef niet meer te wachten op het geluid van een auto, op voetstappen, die dichterbij komen."

Vage gedachten vergleden in beelden en ze droomde de beelden van het kind Lisa. Lieske Hamundus, het langverwachte dochtertje van Bertus Hamundus en zijn vrouw Leny, de enige kleindochter van opa en oma Hamundus, die in dat Veluwe Dorp bekend stonden om hun moedige houding in de oorlog en waar alle mensen met eerbied over spraken. Een krentenbol bij de bakker, een extra grote appel bij de groenteboer en als ze samen met grote broer Adriaan melk

moest halen bij boer Nolleman, dan mocht ze zelf een eitje uit het kippenhok halen.

“Helemaal voor jou,” zegt vrouw Nolleman, “omdat je zo’n lief klein ding bent”, en ze strijkt over haar donkere krullen.

“Ja, ja we kennen je opa en je vader goed. En Henk, dat was een oom van je. Ach, wat die allemaal hebben uitgehaald in de oorlog...”

Die oorlog speelde een grote rol voor de volwassenen om haar heen. Opa en oma, haar vader en zijn broer Henk hadden actief in het verzet gezeten en oom Henk was door de Duitsers gefusilleerd. Die oorlog beheerste onuitwisbaar hun leven. Lisa groeide (onbewust) op met dit dreigende beeld, van waaruit de bevrijdingsfeesten met trots gevierd werden, hun doden op 4 Mei in stilte en met tranen herdacht. Er waren ook ‘anderen’, die daar nooit bij mochten horen. Dat was immers vanzelfsprekend!

Noch de grootouders, noch haar ouders wilden ooit meer een voet in Duitsland zetten.

“Dat kan men niet van ons verwachten.” Voor Lisa was die oorlog ver eeg geweest, iets van vroeger, maar ze was er wel trots op dat opa en oma zo dapper waren en pappa en oom Henk zulke waaghalzen, die mamma uit handen van de Duitsers hielden omdat ze joods was. Denk eens in: haar hele familie had ze verloren, niemand was meer teruggekomen. De tragiek was er nooit geweest. Die kon ze om een of andere reden niet met haar hebben.

Mamma was vaak ziek, dat hoorde bij thuis, dan moest je stil zijn. Vaak ook hadden pappa en mamma ‘woorden’. Dat was altijd nadat pappa heel laat ’s avonds thuis was gekomen.

“Overall zoek je wat wachter, het is mijn werk, dat moet je begrijpen.” Het waren verdedigende woorden, die ze, angstig wakker geworden, opving, een boze, zacht verwijtende stem van moeder en later haar berustend zwijgen. Haar mokken schikken. Een vreemde zou niets aan hen merken, maar er hing dan zo’n akelige sfeer, waar ze zich heel onveilig in had gevoeld. Lief moesten mensen voor haar zijn, ze hunkerde ook toen naar genegenheid en meer dan bij moeder, zocht ze het bij haar vader, de sterke, de vrolijke, die altijd een lach voor haar had en wat aandacht. Maar hij mocht niet boos op

mamma zijn, dat was zo onbegrijpelijk, dat maakte zo onzeker.

Ook bij oma was het prettig en veilig. Oma, die haar van de kleuterschool afhaalde en waar ze in de tuin mocht spelen. Opa knipte poppetjes van papier en liet ze dansen. En Netje, tante Netje was verloofd geweest met oom Henk en tante Netje was eigenlijk een beetje familie, dat zei oma tenminste. Ze kwam altijd 'even met mama praten' als die ziek was. Voor de kinderen was het dan feest, want tante Netje deed spelletjes en maakte lange wandelingen met hen, zodat mama kon rusten.

Tante Netje maakte kleertjes voor de pop en vertelde prachtige verhalen. Tante Netje ging op zondag mee naar de kerk en liep later psalmzingend door het huis en ze leerde je de woorden van 'Wat vliedt of bezwijk' en 't Hijgend hert der jacht ontkomen', terwijl ze karweitjes opknapte, die altijd bleven liggen en ze praatte net zo lang met moeder, tot die weer in staat was zelf voor het gezin te zorgen en vrolijk tegen pappa te zijn.

'Ik wou dat u mijn mamma was, tante Netje!'

"Zoiets mag je nooit meer zeggen, Liesje, die arme mamma!"

Tante Netje ging weer weg, die had haar werk in Baarn, waar ze juffrouw van de bibliotheek was. Voor de kleine Lisa bleef er dan een leegte achter. Maar opa en oma waren er in elk geval en als pappa niet verdrietig of boos was omdat mamma zo weinig met hen deed, dan speelde hij met haar en gaf haar al zijn aandacht. Met pappa of met opa ging je schaatsen of naar de kermis. Pappa en opa zaten altijd vol leuke plannetjes, die soms voor oma en mamma niet goed uitkwamen. Oma schikte zich daar lachend in: "mannenzijn net kinderen. Laat ze toch." Dit laatste zei ze tegen mamma, die vaak bezwaren had.

Mamma kon zich slechts schikken. Dat zei iedereen, maar ook dat mamma het niet helpen kon. Mamma was 'niet sterk' en dat was een goed excuus.

"Leny en Annet, een hemelsbreed verschil," dat hoorde ze pappa eens tegen opa zeggen.

"Ruilen kan niet meer," opa zei het met zo'n wonderlijk lachje, "we hebben je gewaarschuwd, nu moet je er zelf wat van

maken, maar denk eraan: Annetje is te serieus om op je eventuele avances in te gaan.”

“Wat bedoelt u?,” pappa had zo vreemd gekeken. Haar dromen over vroeger eindigden steeds onduidelijk in angst, verwarring en hulpeloosheid. Het kind veranderde en werd een vreemde, ze kon niet meer denken en geloven, zoals toen, alles leek platgewalst en ze stond met lege handen naar een gemis te staren van iets dat alleen aan de buitenkant had bestaan. De binnenkant was altijd nogal wankel geweest. ‘Ik mis iets van mezelf’. Heel even flitste dat soms door haar heen: ze verdrong het onmiddellijk met tedere gevoelens en begrip: ‘Ik ben er toch nu voor mijn gezin, ik moet me in Brent kunnen verplaatsen’.

“Wie a zegt moet ook b zeggen”, zei tante Netje eens toen ze iets van haar moeilijkheden wilde vertellen. “Je was helemaal gek op die man, je wilde met hem trouwen, je kon met hem trouwen, nu moet je die weg ook verder gaan.”

Lisa moest haar gelijk geven, maar ze voelde zich vaak ‘geestelijk geëmigreerd’ en dat was iets wat je niet uit kon leggen.

Mensen van aanzien waren ze geweest. In de eerste plaats door die oorlog toen opa nog op het gemeentehuis werkte. Vader ‘deed in verzekeringen’ en dat was heel knap, want er werd met respect over gesproken.

Adriaan had dat aanzien zelfs weten te vergroten, maar zij.....